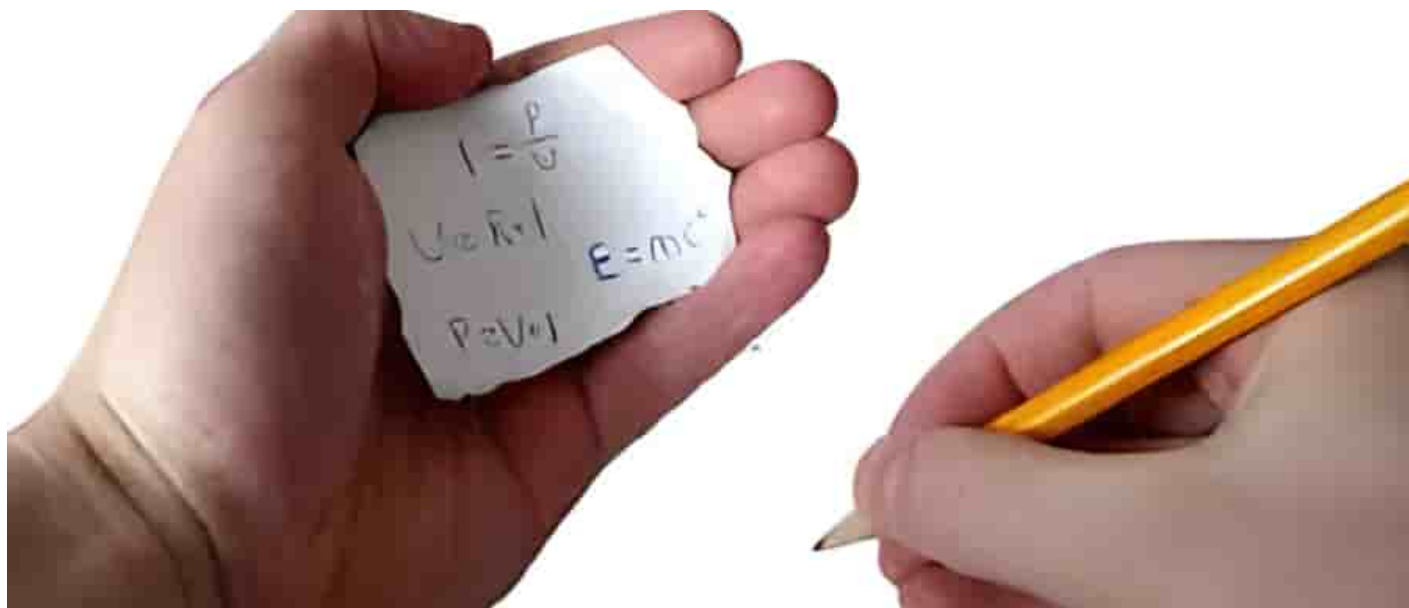

Onderling delen van antwoorden.

Accountants opnieuw in het nauw

'Spiekdossier' leidt tot ongeloof en wantrouwen

Door: Bert Koopman

27-07-2023

Governance

De examenfraude bij KPMG, 's lands grootste accountantskantoor, heeft geleid tot publieke verontwaardiging. De Autoriteit Financiële Markten reageerde geschokt. Bij andere accountants kantoren lopen eveneens onderzoeken naar gesjoemel met toetsen. Ook in de sector Filantropie vervullen accountants een belangrijke rol.

De **AFM** is vooral geschokt door de omvang van de examenfraude bij KPMG, zo meldde de waakhond via www.accountancy.nl. 'Als toezichthouder op de Nederlandse accountancysector heeft examenfraude de nadrukkelijk aandacht van de AFM. Voor twijfel aan de integriteit en vakbekwaamheid van accountants is geen ruimte', aldus de Autoriteit in een stellige reactie op de recente gang van zaken bij KPMG.

De Nederlandse Beroepsorganisaties van Accountants (**NBA**) reageert geschrokken op de feiten die door KPMG zijn gemeld. 'Het accountantsberoep kent een aantal fundamentele waarden en integriteit is er daar één van. Accountants dienen vertrouwen toe te voegen aan het maatschappelijk verkeer en daarvoor is het vereist dat zij in ieder geval zelf onkreukbaar zijn.' De NBA acht examenfraude 'verwerpelijk', zij kan leiden tot afname van beroepsmatige kennis.

Ernstig

Ook het **CBF**, dat toezicht houdt op erkende goede doelen in Nederland, is 'geschrokken' van de in de media gerapporteerde integriteitsschendingen binnen KPMG. Directeur Harmienke Kloeze: 'De fraude die bij KPMG is vastgesteld vinden we ernstig. Toezichthouders moeten betrouwbaar en integer zijn, omdat anders het vertrouwen in hun werk onder druk komt te staan. En dat kan grote gevolgen hebben.'

Kloeze vervolgt: 'Onderdeel van het toezicht van het CBF is het toetsen van de financiën van een goed doel. Wij doen dat aan de hand van Erkenningsnormen. Eén van die normen is dat de jaarrekening van het goede doel is voorzien van een controleverklaring van een accountant (bij kleinere organisaties van een verklaring van een kascommissie). Donateurs, en ook het CBF, moeten ervan uit kunnen gaan dat dergelijke controleverklaringen afkomstig zijn van betrouwbare organisaties.'

Zij besluit: 'In totaal zijn er acht thema's waar we als CBF op toetsen. Naast financiën zijn dat onder meer doelrealisatie, fondsenwerving, governance, integriteit en transparantie. Inmiddels gaan andere accountantskantoren intern onderzoek doen naar eventuele examenfraude. We zijn blij dat dit serieuze wordt opgepakt. Het CBF zal de kwestie in de komende tijd aandachtig blijven volgen', aldus directeur Kloeze.

Integriteit cruciaal

Voorzitter Franck Erkens van de stichting Intern Toezicht Goede Doelen: 'ITGD vindt dat integriteit cruciaal is in een wereld waarin geld van gevers aan goede doelen wordt besteed. Daar hoort ook de integriteit bij van degenen die toezicht houden op goede doelen. Daaronder vallen raden van toezicht, besturen, maar ook de accountant bij wie de RvT/het bestuur een belangrijk deel van zijn toezichtfunctie onderbrengt.'

Goede Doelen Nederland (GDN), de brancheorganisatie van erkende goede doelen, reageert bij monde van directeur Margreet Plug: 'Wij hebben kennisgenomen van de berichtgeving over de examenfraude bij KPMG. Wij gaan ervan uit dat de sector zelf tot goede oplossingen komt en de nodige maatregelen neemt om de kwaliteit van accountants te waarborgen. Die kwaliteit is immers van groot belang, ook voor het werk dat accountants in onze sector doen.'

De Vereniging van Fondsen In Nederland (FIN) wilde desgevraagd niet schriftelijk reageren. Een woordvoerder van de branchevereniging van fondsen en foundations meldde telefonisch dat de FIN ervan uitgaat dat de Nederlandse Beroepsorganisatie van Accountants kwestie ter harte neemt. Daarmee trekt de FIN in feite dezelfde lijn als GDN. Beide organisaties zijn verenigd in de Samenwerkende Brancheorganisaties Filantropie (SFB).

De feiten

Het KPMG-onderzoek naar 'het mogelijk delen van antwoorden van toetsen van verplichte trainingen' toont aan dat in de afgelopen vijf jaar ruim vijfhonderd medewerkers betrokken waren bij 'het onderling delen van antwoorden van toetsen van verplichte trainingen'. Het onderzoek startte in 2022, na contacten met toezichthouders, berichten over soortgelijke incidenten bij advies- en accountantskantoren in het buitenland en na melding van een klokkenluider.

Verscheidende van de KPMG-medewerkers die nog in dienst zijn, hebben inmiddels 'een sanctiemaatregel' opgelegd gekregen. Van een aantal andere medewerkers zal, 'gezien hun betrokkenheid en functie', afscheid worden genomen. Stephanie Hottenhuis, CEO en voorzitter van de Raad van Bestuur van KPMG Nederland: 'Kwaliteit en integriteit zijn voor ons van zeer groot belang en hebben voortdurend onze volle aandacht. Iedere onregelmatigheid is er één te veel.'

Handdoek in de ring

Marc Hogeboom, *head of assurance* in de Raad van Bestuur van KPMG Nederland, treedt terug als bestuurder. 'Vanuit mijn rol sta ik voor kwaliteit en integriteit van onze assurance praktijk. Terugkijkend, had ik meer oog moeten hebben voor signalen die erop wezen dat er onderling antwoorden voor interne toetsen werden gedeeld binnen KPMG Nederland. Daarvoor neem ik mijn verantwoordelijkheid.'

Roger van Boxtel, de voorzitter van de Raad van Commissarissen, heeft zijn zetel eind juni opgegeven. 'Toen ik twee jaar geleden begon als voorzitter van de RvC heb ik als onderdeel van een introductieprogramma een vrijwillige training niet op correcte wijze afgerond. In de context van dit onderzoek binnen KPMG Nederland realiseer ik mij dat ik toen niet zorgvuldig heb gehandeld. Hoezeer ik dit ook betreurt past mij geen ander besluit dan terug te treden.'

Opnieuw averij

Onder Hogebooms leiding was de controlepraktijk van KPMG juist in rustiger vaarwater gekomen. Hij zag zijn firma tien jaar terug bijna aan schandalen ten onder gaan. In *Het Financieele Dagblad* vertelde hij vorige maand nog dat succes constant onderhoud vergt. De tijd dat niemand meer met een T-shirt op paraplu van KPMG over straat wilde, ligt een paar jaar achter hem. 'Eerst staat de zon nog hoog aan de hemel. Voor je het weet plotseling niet meer.'

Nu loopt KPMG opnieuw averij op. En opnieuw is het kantoor mikpunt van cabaretier en columnist Youp van 't Hek. De misère gaat deze keer over verplichte toetsen voor het op peil houden van actuele en relevante kennis voor een specialistisch beroep. Accountants vervullen immers een publieke rol. Ze hebben een wettelijk monopolie op de controles die ze uitvoeren bij bedrijven en instellingen. De beroepsgroep wordt geplaagd door een aanwas die stukt in combinatie met een pensioengolf. Intussen wacht een tsunami aan nieuwe regelgeving.

Wetenschappelijke inzichten

Philip Wallage is een van de auteurs van *Principles of international auditing and assurance*, een internationaal standaardwerk voor accountants met veel aandacht voor ethiek in de praktijk van professionele accountants. ‘Ethiek kun je leren’, zegt deze Amsterdamse hoogleraar *auditing* (en voormalig partner van KPMG) Aristoteles na tijdens een telefonisch onderhoud.

Hoe kijkt u tegen deze affaire aan?

‘Het is heel belangrijk dat accountants hun vakkennis goed bijhouden. Er komt heel veel regelgeving op ze af. Spieken mag niet en is moreel verwerpelijk. Frauderen met examens is slecht voor de goede naam van de beroepsgroep. Bepaald geen reclame. Het druist in tegen de verordening met gedrags- en beroepsregels van de NBA. De beroepsorganisatie gaat uit van professionaliteit, integriteit, objectiviteit, vakbekwaamheid en zorgvuldigheid alsook vertrouwelijkheid.’

Wat kan de beroepsorganisatie van accountants doen?

‘De kwestie betreft niet alleen KPMG, ook bij andere kantoren binnen en buiten de *Big Four* lopen onderzoeken. Toetsing van verplichte opleidingen om *up to date* te blijven kunnen serieuzer aangepakt worden. Nu gaan accountants, die heel druk zijn, tussen de werkzaamheden door individueel achter hun computer zitten om een meerkeuzetoets te maken. Soms heeft iemand de antwoorden al. Dat maakt de kans op fraude groot. Waarom organiseert de NBA dergelijke toetsen niet op vaste tijden in een zaaltje? Dat zou dergelijke problemen voorkomen.’

Is onkreukbaarheid een illusie?

‘Geen mens is honderd procent moreel onkreukbaar en ook accountants zijn mensen. Individueel die over de schreef zijn gegaan moeten daarop worden aangesproken. Of ze meteen uit het beroep moeten worden gegooid is een andere vraag. Ik ben daar wat terughoudend in. Laat ze leren van hun fouten. Discussieer daarover en kijk elkaar goed in de ogen. Zoals Aristoteles al opperde: ethiek kun je “leren”.’

Aan het eind van het gesprek valt het begrip *bounded ethicality*. Over het algemeen hebben mensen wel de intentie ethisch te willen zijn, alleen lukt dat gedragsmatig niet altijd, ondanks hun intentie. Het maken van ethische keuzen wordt dan (vaak onbewust) beperkt door interne of externe druk. Onkreukbaarheid lijkt krachtens deze *bias* een hoge eis.

Tot slot en terzijde

ClientEarth, een non-profitorganisatie die langs juridische weg klimaatverandering poogt aan te pakken, ziet ‘gebrek aan leiderschap’ bij grote accountantskantoren – waaronder KPMG – op het vlak van klimaat, zo werd deze week bekend. Het gaat volgens ClientEarth om een gebrek aan transparantie over hoe er wordt gerapporteerd over klimaatrisico’s in financiële rapportages en *audit*. Het zou gaan om transparantie die bestaande standaarden vereisen en volgens investeerders ‘dringend moet verbeteren’.